

Moments Before the Flood: Carl De Keyzer

Dat het zeeniveau de komende eeuw drastisch zal stijgen tengevolge van de door mensen medeveroorzaakte klimaatopwarming lijkt alom aanvaard. Prognoses variëren van enkele decimeters tot zelfs enkele meters.¹ *Moments before the Flood* (werktitel) is een visueel, fotografisch onderzoek naar hoe Europa omgaat met deze moeilijk in te schatten dreiging. De kusten van Europa zijn immers bij uitstek de plek waar die dreiging zich laat voelen. Het is de zone waar het vasteland niet langer vast voelt, waar de Oude Wereld afkalft en waar de toekomst het verleden bedreigt. Of het nu gaat om de rotskusten van West-Ierland, de kwelders en de wadden van Noord-Nederland, de havens van de Baltische Zee, de vulkanische kusten van IJsland of de stranden in het Egeïsche gebied, de kust verschijnt steevast als een labiele categorie. De kust is het vraagteken van het vasteland. Dat maakt het voor een fotografisch onderzoek dat onzekerheid in beeld wil brengen net zo interessant. Dit project kijkt niet enkel naar een mogelijk toekomstig gevaar, maar heeft tevens oog voor historische vormen van kustbescherming in Europa en voor de wijze waarop *Fortress Europe* vandaag met andere vloedgolven en stromen omgaat.

De 65.000 kilometer-lange kust van Europa ligt bezaaid met nutteloze verdedigingswerken uit vervlogen tijden. Vele ervan vergden enorme investeringen in materialen en manuren, maar de meeste ervan hebben nooit gediend. Omdat de vijand niet kwam, of omdat, indien hij wel kwam, het bouwwerk allang was gedateerd. Toen de Germanen het laat-Romeinse keizerrijk binnenvielen, stelde de ooit zo befaamde *limes* niets meer voor. Zelfs de Atlantikwall heeft de landing op Normandië niet gestopt.

Before the Flood vraagt zich af in hoeverre Europa zich voorbereidt op een mogelijk dramatische zeespiegelstijging en in hoeverre die inspanningen, uiteindelijk, futiel zullen blijken te zijn. Zijn die dijkverzwaringen en zeeweringen de nieuwe varianten van de oude forten en verdedigingslinies? Misschien valt er een parallel te trekken met de fameuze *millennium bug* die in 2000 alle computersystemen zou ontregelen. Uiteindelijk bleek die dreiging in de praktijk mee te vallen, of kwam dat alleen doordat we ons er zo goed op voorbereid hadden? Over die latente spanning, over het onvermogen om uit te maken hoe reëel een gevaar is en hoe efficiënt onze bescherming is, gaat in hoge mate dit onderzoek.

Vier jaar lang wil ik aan een tempo van vier maanden per jaar de kusten van Europa afreizen. De fotografie die ik voor ogen heb (en waar ik reeds enigszins mee experimenteerde in de voorbereidende fase) is er een van ijle landschappen, desolate stranden, verlaten hotels, winterse pieren, akelige havenkranen, troosteloze kliffen en dramatische wolkenpartijen. Zeer bewust documenteer ik onheilspellende doembeelden met een hoog David Lynch-gehalte. De spanning in die beelden is er niet een van nakend onheil, maar juist van het uitblijven van onheil. Door die onderhuidse spanning kan het triviale tragisch worden. Ik wil de ramp niet fotograferen, maar het wachten op de ramp.

---

¹ Het 4de rapport van de Intergovernmental Panel on Climate Change, de gezaghebbende expertenorganisatie van de Verenigde Naties die in 2007 samen met Al Gore de Nobelprijs voor de Vrede mocht ontvangen, hield het bij maximaal zestig centimeter.

En ik wil nagaan in hoeverre dat wachten en het daarbijhorende afweren structurerend zijn voor de definitie van Europa in dit nieuwe millennium, net zoals 'het wachten op de barbaren' in het beroemde gedicht van Kavafis bepalend blijkt te zijn voor het welzijn van de beschaafden. Net zoals Godot pas zin verleent aan het absurde door niet te komen opdagen.

Before the Flood tracht bij uitstek een fotografie van het wachten te worden. Het portretteert de *unheimlichkeit* van het onbestemde en het onzekere. Het maakt Europa letterlijk *unheimlich*.

Op iconografisch vlak vallen er lijnen te trekken met het artistiek parcours van mijn fotografie. Elk van mijn vorige projecten, boeken en tentoonstellingen refereerde naar een historische genre uit de beeldcultuur. Het boek *God Inc.* bevatte visuele verwijzingen naar de covers van Life Magazine uit de jaren zestig, omdat dat tijdschrift een Amerikaanse, middle-class conservatisme met al zijn angsten en verlangens belichaamde. *Trinity*, mijn meest recente onderzoek, putte inspiratie uit de drievuldigheid van zogenaamd minderwaardige genres in de schilderkunst: de *tableaux d'histoire*, de *tableaux de guerre* en de *tableaux de politique*.

In het geval van *Moments before the Flood* zoek ik aansluiting met de mariene taferelen uit de Hollandse en Britse schilderkunst, en niet eens zozeer omdat het hier ook over de zee gaat, uiteraard, maar vooral omdat in die schilderkunst een buitengewoon bizarre spanning bestaat tussen dreiging en huiselijkheid. De meest dramatische zeeslagen worden bij voorbeeld verbeeld met tientallen galjoenen en dreigende onweersluchten, maar de doeken waren vaak seriewerk die dienden om schouwen mee op te fleuren. Ook daar dus: de dreiging die behaaglijk is. Het schone gevaar. De aangename gruwel.

Vandaar ook dat *Moments before the Flood* op een bewust ambivalente manier met schoonheid flirt. Heel mijn oeuvre wordt gekenmerkt door een wantrouwen ten opzichte van de esthetiek. Schoonheid *for the sake of it* ervaar ik altijd al als verdacht. Er moet minstens een dubbele laag in zitten, bij voorkeur zelfs: een valse bodem. Die is er nu ook. De beelden die ik in het kader van dit project wens te maken zullen monumentaal zijn, zowel in hun omvang als in hun resolutie. Ik plan te werken aan 65 miljoen pixels, een nooit geziene fijnmazigheid, mogelijk gemaakt door de nieuwste techniek, die er voor het eerst in slaagt een foto te scherper te maken dan een schilderij. Dit staat werkelijk toe om foto's op verschillende niveaus, en vanaf verschillende afstanden, te lezen.

Schoonheid dient in dit project als een soort lokmiddel, een manier om de kijker dichter naar de foto te trekken en in het beeld te zuigen. Dat is nodig. Want wat zich aankondigde als een esthetisch beeld blijkt, letterlijk, *upon closer inspection* gevuld te zijn met een rauw, hard onderwerp. Onder het oppervlak van het aanlokkelijke krioelt het crue. Diezelfde ambivalentie schuilt evenzeer in de monumentale doeken van Rothko. Terwijl ze vaak bewonderd worden om hun rustgevend palet en compositie en daardoor *evergreens* bleken op postkaartjes, beklemtoonde Rothko keer op keer dat het monumentale formaat noodzakelijk was en dat zijn werken vanop een halve meter afstand bekeken moesten worden. De meditatieve sereniteit die de toeschouwer vanop tien meter dacht te aanschouwen blijkt dan een neurotisch gewriemel van penseelstreken te zijn, een wanhopig gevecht met de materie, een oceaan van verf waarop men niet dobbert maar waarin men verdrinkt.

Dat flirten met schoonheid ervaar ik als een noodzakelijke, nieuwe ontwikkeling in mijn werk.

‘Wachtende op de barbaren’ Konstandinos P. Kavafis.

http://www.dbnl.org/tekst/_for003193401_01/_for003193401_01_0073.htm